

Santa Maria de Matadars

El Pont de Vilomara i Rocafort

Ubicació

Comarca: Bages
Lloc/Adreça: Carretera de Sant Vicenç de Castellet, s/n
Alçada: 190

Coordenades:

Latitud: 41.69288
Longitud: 1.87298
UTM Est (X): 406215
UTM Nord (Y): 4616292

Classificació

Número de fitxa: 08182 - 263
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia: Edifici
Estil / època: Romà Visigot Pre-romànic Romànic
Segle: I-XI
Estat de conservació: Regular
Notes de conservació: L'església fou parcialment restaurada el 1950. Posteriorment s'hi han fet excavacions arqueològiques i de restauració a càrrec e la Diputació de Barcelona.
Protecció: Legal
Tipus de protecció: BCIN
Europea – Atributs inspire: National Monument Record – Religions i/o funerari
Observacions protecció: BCIN / Monument històric / 163-MH / R-I-51-0434 / Decret / 03/06/1931
Data aprovació: dc., 03/06/1931 - 12:00
Número inventari: Sí, (IPA 175; CCAA 15349)
Generalitat i altres inventaris:
Accés: Fàcil
Ús actual: Sense ús

Titularitat	Pública
Titular:	Ajuntament de Pont de Vilomara i Rocafort (Pl. Ajuntament, 1; 08254- El Pont de Vilomara i Rocafort)
Autor de la fitxa	Jordi Montlló Bolart
Data de registre de la fitxa:	ds., 25/08/2018 - 02:00

Descripció

S'accedeix des del Pont de Vilomara per la carretera BV-1229 en direcció a Sant Vicenç de Castellet. A 800 metres del nucli, a l'alçada del punt quilomètric 4, cal entrar a mà esquerra en un carrer senyalitzat que mena a la zona de Santa Maria de Matadars, adjacent a la mateixa carretera. El conjunt de l'església de Santa Maria de Matadars i la necròpolis adjacent es troben actualment en una zona urbanitzada al sud del nucli del Pont de Vilomara i sobre el marge esquerre del Llobregat. L'església de Santa Maria de Matadars o del Marquet, anomenada així per trobar-se al costat de la masia del Marquet, consta en l'actualitat de dos elements diacrònics: d'una banda, la capçalera preromànica, formada per una nau de planta rectangular i dues capelles laterals (els dos braços del transsepte), i de l'altra, la nau romànica que tradicionalment s'ha datat del segle XI i que es va adaptar a la capçalera original amb una notable desviació cap al nord-est. La capçalera, que correspon molt probablement a una primitiva església de tres naus, és força original i complexa. Està compartimentada en dos petits santuaris o absis de planta trapezoïdal (un de tercer, el de migdia, fou mutilat posteriorment) i un espai central, que constitueix el creuer, comunicats entre si mitjançant arcs de ferradura. El santuari central, constituït pròpiament en absis, sobresurt notablement dels laterals, que es disposen al flanc a manera de transsepte. Tot aquest sector es cobert amb voltes de canó. Al lloc que correspondria al creuer hi ha un cos sobresortint a manera de cimbori allargassat, sense cap connexió interna amb l'edifici. L'element més destacat del conjunt són els dos arcs de ferradura que comuniquen l'absis central amb el creuer, i el creuer amb la nau. Són molt ultrapassats, amb encongiment manifest dels muntants i amb les pedres de l'arc disposades radialment. També són de ferradura els dos petits arcs que comuniquen el creuer amb les capelles laterals, i la finestra de l'absis principal. La nau romànica, coberta amb volta de canó sobre dos arcs torals, és d'aparell més regular i escairat, i es va adaptar al segle XI a aquesta capçalera antiga, amb una notable desviació vers el NW. La façana de ponent té un portal de punt rodó, amb un senzill arc de pedres en disposició radial, una finestra en forma de creu al damunt i les restes d'una petita espadanya. A l'interior, entre el darrer arc toral i la capçalera hi ha restes de pintures murals a la volta, formades per unes caselles dins les quals hi ha unes estilitzacions vegetals, molt semblants a les de Sant Pere de Vallhonesta (Sant Vicenç de Castellet), i que devien decorar tota la nau. La seva cronologia és discutida, però tot i que se les ha volgut fer contemporànies de la nau, semblen molt més tardanes.

Observacions:

El 2003 se signà un conveni entre l'ajuntament del Pont de Vilomara i Rocafort i la Diputació que tenia per objecte dur a terme "Actuacions d'Urgència a l'ermita de Santa Maria de Matadars". Així, les intervencions de 2003-2004 i 2007-2008 i l'estudi documental i artístic de l'edifici van permetre als directors del projecte establir una seqüència cronològica de l'evolució del monument.

Història

El lloc i l'església de Matadars són coneguts documentalment des de l'any 956, en què Ansulf cedí l'alou de "Matadars"; amb les seves esglésies i altars al monestir de Santa Cecília de Montserrat. A mitjans del segle

XII, l'església és esmentada com a parròquia del bisbat de Vic, però perdé aquesta condició per manca de poblament. Centre d'una quadra (amb només tres famílies el segle XVI) propietat del monestir de Montserrat, passà a simple capella i després restà sense culte. Les intervencions arqueològiques van evidenciar diverses etapes d'ocupació. Les primeres fases corresponen a l'època romana, que correspondrien a una vil·la. En els estrats de fundació de l'església van aparèixer materials ceràmics de filiació romana; fora de context hi havia ceràmiques comunes de la Tarraconense o de procedència itàlica i africana, així com restes d'opus signinum, tègula i lateri. A l'exterior del mur sud de l'església es va localitzar la cantonada d'un lacus revestit d'opus signinum, molt malmès per la inclusió posterior d'una tomba medieval. També cal destacar un conjunt de ceràmiques grises de pastes molt ben depurades amb decoracions geomètriques, corresponents a final de l'Antiguitat Tardana o Alta Edat Mitjana i és possible que corresponguin a aquest moment (segles VII-VIII) dues sitges amortitzades en el moment de construcció de l'església preromànica. Del segle XVIII existeixen referències documentals, i se sap que ben entrat el segle es bastí un paller adossat al mas Marquet, fet que va malmetre l'estratigrafia associada a l'estança i als annexos del segle XIII. L'any 1822 l'església passà a dependre de la de Sant Vicenç de Castellet que era sufragània de la parròquia de Sant Vicenç de Castellbell. Més tard, amb la desamortització de Mendizábal, l'església passà a mans de la família Casajoana, propietària del Mas Marquet. El 1934 es començaren les obres de restauració que, amb diverses interrupcions i canvis de projecte, continuen fins a l'actualitat. L'estudi antropològic de la necròpolis s'efectuà a partir de les restes de varis dels individus exhumats. Aquests es trobaven en diversos estats de conservació, i es van localitzar en posició decúbit supí amb un o els dos braços flexionats sobre el cos en la majoria dels casos. El ritual funerari practicat indica que es llençava una petita quantitat de terra sobre la tomba abans de segellar-la amb la llosa superior. Els individus eren de constitució robusta, i els húmer i els cúbits tendien a ser arrodonits, fet que mostra una activitat muscular poc incident, que també s'observa en les extremitats inferiors. Les patologies òssies més observades són artrosi, relacionades amb activitats continuades de sobrecàrrega. No es detecten signes indicatius de deficiències nutricionals a nivell ossi, però sí un acusat desgast dentari i reabsorció alveolar.

Bibliografia

ALTÉS, F.X. A (1994). El Diplomatar del monestir de Santa Cecília de Montserrat. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1994. Volim I: a. (Studia Monastica; núm. 36), pp. 253-262.

ALTÉS, F.X. A (1995). Diplomatar del monestir de Santa Cecília de Montserrat. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1995. Volum II: . (Studia Monastica; 37), pp. 393.

ALTÉS, F.X. A (1996). El Diplomatar del Monestir de Santa Cecília de Montserrat. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1996. Volum III: . (Studia Monastica; 38), pp. 297.

BARRAL i ALTET, Xavier (1980). Les pintures murals romàniques d'Olèrdola, Calafell, Marmellar i Matadars. Barcelona: Artestudi, (Art romànic; 11), p.141.

BARRAL i ALTET, Xavier (1981). L'art pre-romànic a Catalunya: segles IX-X. Barcelona: Edicions 62, pp. 303.

BENET, A. [et al.] (1984). Santa Maria de Matadars (o del Marquet); dins AA. DD. Catalunya Romànica. Barcelona: Enciclopèdia Catalana, 1984. volum XI: . pp. 328-334.

CARRASCAL, S.; MALGOSA, A.: Estudi antropològic. Inclòs a la memòria d'intervenció arqueològica de 2007-2008. Arxiu del Servei d'Arqueologia i Paleontologia

FIERRO, X. ET ALII: Memòria de l'excavació a l'església de Santa Maria de Matadars (Pont de Vilomara i Rocafort, Bages), 2 Volums. Campanyes 2007-2008. Arxiu del Servei d'Arqueologia i Paleontologia.

FONTAINE, Jacques. L'art préroman hispanique; Art mozarabe. Saint-Léger-Vauban: Zodiaque, 1973-1977. 2. (La nuit des temps; 38; 47).

GALÍ, D.; PUIG, J. "Estudi artístic. La decoració pictòrica de l'interior". A: S.P.A.L. Estudi Històric (documental, constructiu i artístic) de l'església de Santa Maria de Matadars (El Pont de Vilomara i Rocafort). Barcelona: Diputació de Barcelona. pp.37-39. Servei de Patrimoni Arquitectònic Local.

GISBERT, Adell i albert, Joan (1982). El transepte elevat d'algunes esglésies alt medievals. Notes per a un estudi; dins Quaderns d'estudis medievals. [Barcelona] 1, núm. 7 , pp.405-423.

GOMEZ-MORENO, Manuel (1919). Iglesias mozárabes: arte español de los siglos IX a XI. Madrid: Centro de estudios históricos.

JUNYENT, Eduard (1983).

L'arquitectura religiosa a Catalunya abans del romànic. Barcelona: Curial; Abadia de Montserrat. (Textos i estudis de cultura catalana; 3), pp. 243. LACUESTA, R. (1981). Església de Santa Maria del Marquet o de Matadars; dins AA. DD. El Servei de Catalogació i Conservació de Monuments de la Diputació de Barcelona. Metodologia, criteris i obra. 1915-1981. Barcelona: Diputació de Barcelona, 1998. Volum II. pp. 569-577. LÓPEZ, A.; CAIXAL, A. (2009). La primera campaña de excavación en la iglesia de Santa María de Matadars o de Marquet; dins Espacio, Tiempo y Forma (Homenaje al profesor E. Ripoll Perelló). [Madrid] 1, pp.337-352. Serie I, Nueva época. LÓPEZ, A.; CAIXAL, À.; GÓMEZ, A. (2007). L'excavació arqueològica a l'entorn immediat de l'església de Santa Maria de Matadars o del Marquet (El Pont de Vilomara i Rocafort, Bages); dins el III Congrés d'Arqueologia Medieval i Moderna a Catalunya. Sabadell, 2007. II. pp. 680 -688. MARTORELL, Jeroni (1935). L'església mossàrab del Marquet; dins Revista Esplai, núm. 199, pp. 1118-1119. MONTANYÀ, E. Pàgines comarcals. Pont de Vilumara. Indústria i Comerç. 17. PUIG i CADAFALCH, Josep; FALGUERA, Antoni de; GODAY CASALS, Josep. (1918). L'arquitectura romànica a Catalunya. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans, 1909-1918. 4. SITJES i MOLINS, Xavier (1977). Les esglésies pre-romàniques del Bages, Berguedà i Cardener. Manresa: Caixa d'Estalvis de Manresa, pp. 251. VILA, A. "Pont de Vilumara. La Capella del Marquet". Butlletí del Centre Excursionista de la Comarca del Bages. VILLEGAS, Francesc (1973). Otra iglesia restaurada: Santa Maria de Matadars. Manresa. dissabte, 23 de juny de 1973.

